

طیب القلوب

کهن ترین اربعین حدیثی شناخته شده در زبان فارسی

ابوالفتح محمد بن محمد بن علی الخزیمی الفراوی

تألیف و تحقیق

دکتر حبیبی دجرد

www.ketab.ir

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
فروست
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
یادداشت
عنوان دیگر
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

خزیمی القراوی، ابوالفتح محمد بن محمد بن علی، - ۵۱۴ ق.
طبيب القلوب: کهن‌ترین اربعین حدیثی شناخته‌شده در زبان فارسی/
نویسنده ابوالفتح محمد بن محمد بن علی الخزیمی القراوی؛ مقدمه، تصحیح و تعلیقات مجتبی مجرد.
تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری انتشارات سخن، ۱۳۹۸.
۲۳۴ ص.
مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی دکتر محمود افشار؛ ۲۳۸. گنجینه زبان و ادبیات فارسی و ادبیات، ۷۶.
۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۱-۴۰-۷
فیبا
یادداشت
کهن‌ترین اربعین حدیثی شناخته‌شده در زبان فارسی.
اربعینات -- قرن ۵ ق.
Arba'inat -- 11th Century*
مجرد، مجتبی، ۱۳۶۵-، مقدمه‌نویس، مصحح
BP۱۴۳
۲۹۷/۲۲۸
۵۹۲۱۵۱۳

طیب القلوب

کهن ترین اربعین حدیثی شناخته شده در زبان فارسی

ابوالفتح محمد بن محمد بن علی الغزینی الفراوی

مترجم: سید مجتبیٰ مجرد
(عضو هیأت علمی دانشگاه بجنورد)

تصحیح و تحقیق

کاوه حسن بیگلر

گرافیکست، طراح و مجری جلد

کوثر

لیتوگرافی

آزاد

چاپ متن

حقیقت

صحافی

۱۱۰۰ نسخه

تیراژ

۱۳۹۸

چاپ اول

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار

خیابان ولی عصر، بالاتر از چهارراه پارکوی جابان عاشقنسب، کوی لادن، شماره ۶

تلفن: ۲۲۷۱۷۱۱۴ دورنما: ۲۲۷۱۷۱۱۵

با همکاری انتشارات سخن

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید، پلاک ۴۸

تلفن: ۶۶۹۵۳۸۰۴-۵ دورنما: ۶۶۴۰۵۰۶۲

تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان ها

۶۶۹۵۳۸۰۴-۵

فهرست

۱۵	مقدمه
۱۵	اربعین نویسی و گزینشگری
۲۰	در باره مؤلف
۳۱	طبيب القلوب
۳۸	طبيب القلوب و تذكرة الاولياء
۴۴	نسخه شناسی
۵۰	شیوه تصحیح
۵۴	تصاویری از دستنویس ها
۶۱	طبيب القلوب
۱۲۵	ناهمسانی تحریرها
۲۰۹	نمایه ها
۲۲۵	کتاب نامه

مقدمه

۱) اربعین‌نویسی و گزینندگی

پژوهشگران عصر ما در باب سنت اربعین‌نویسی (چهل‌حدیث)، سخنان بسیار گفته‌اند و مقالات و کتاب‌های گوناگون بر روی آن تحریر درآورده‌اند. تا آنجا که نگارنده بررسی کرده است، عموم این نوشته‌ها یا معرفی دب‌نویس‌ها و کتاب‌های اربعین‌حدیثی است و یا سیر تاریخی اربعین‌نویسی در یک بازه زمانی و مکانی خاص. هنگامی که پرسش از چرایی پیدایش این گونه (Genre) خاص ادبی به میان می‌آید، عموم پژوهش‌ها به یک عامل متنی اشاره می‌کنند: حدیثی که از قبل در ادب (ص) بدین شکل روایت شده است: «مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِمَّا يَحْتَاجُونَ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَفِيهَا عَالِمًا»^۱. عموماً پس از این مقدمه، عدد حدیث و ویژگی‌های خاص و کاربردی آن در ادیان و مذاهب بررسی شده و در نهایت، پژوهشگران کوشیده‌اند با تلفیق این دو - احادیث منقول از پیامبر و ویژگی‌های عدد

۱. این حدیث به صورت‌های دیگر نیز روایت شده است اما در متون کهن و معتبر حدیثی به چشم نمی‌خورد. برخی از حدیث‌پژوهان برجسته نیز اشکال گوناگون این حدیث را از حیث اسنادی و متنی ضعیف و حتی موضوع (مساختگی) دانسته‌اند (ر.ک: عجلونی، بی‌تا، ۱۴۲۱، ۱: ۲۹۰).

چهل - سنت اربعین نویسی را تبیین کند و هویت آن را بشناسانند.

این روش به تدریج تبدیل به یک سنت پژوهشی شده است.^۱ دو مؤلفه پیش گفته را می توان به عنوان بخشی از عوامل تثبیت و استمرار سنت اربعین نویسی در میان مسلمانان در نظر گرفت، اما بی گمان هیچ یک از این دو، نمی تواند بیانگر چرایی شکل گیری سنت اربعین نویسی باشد. پاسخ بدین پرسش با عوامل گوناگون اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جهان اسلام در قرون اولیه گره خورده است. متأسفانه تاکنون - بر اساس جست و جویهای ما - پژوهش هایی دقیق و علمی در باب جامعه شناسی اربعین نویسی انجام نشده است؛ پژوهش های پس مندی که بتواند نسبت این ژانر را با عوامل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جهان اسلام ارزیابی کند. هنوز برای پرسش هایی از این دست پاسخ علمی دقیقی نداریم: چه عواملی فرایند گزینش اربعین های حدیثی نقش داشته است؟ وجوه اشتراک و افتراق اربعین ها - ویژه از حیث همسانی های فرهنگی و اجتماعی - چیست؟ اعتبار احادیث اربعین ها - منظر متن نسبی و اسنادی چگونه است و چرا؟ مخاطبان اربعین های حدیثی از چه طبقات اجتماعی و فرهنگی بوده اند و چرا؟

پاسخ بدین پرسش ها، پیرنگی ابتدایی از سنت اربعین نویسی در تمدن اسلامی ترسیم خواهد کرد. البته که پاسخ به هر کدام از این پرسش ها نیازمند بحث و فحص فراوان و دقیق، آن هم بر اساس روش های علمی است. روش هایی که با ریزی و نکته سنجی بتواند به تدریج بخش های گوناگون این فرایند رانری را گشایی کند. افسوس که جای خالی این پژوهش ها در رساله ها و پایان نامه های دانشگاهی مشهود است.^۲

۱. ما در مقدمه این کتاب نه به بررسی تاریخی سنت اربعین نویسی پرداخته ایم و نه به بررسی ویژگی های عدد چهل؛ زیرا اولاً مقدمه مختصر ما را مجال این بحث درازدامن نیست و ثانیاً یک جست و جوی ساده در فضای مجازی و حقیقی، ده ها کتاب و مقاله با این موضوع را پیش چشم مخاطب می نهد.

۲. وقتی که نظام آموزش عالی، طرح های بلندمدت و حساب شده ای برای یافتن پاسخ های علمی و دقیق در حوزه های علوم انسانی نداشته باشد، انتظاری بیش از این نمی توان داشت که موضوعاتی مورد توجه قرار گیرند که آسان ترند و پاسخ های از پیش داده شده دارند. گاهی می توان گمان کرد که ما علم را برای یافتن پاسخ پرسش هایمان